

Institutioneel geld aan het werk voor een duurzame toekomst

Bent u...

- lokale mandataris?
- lid van een toezichtsc comité van een verzekering?
- betrokken bij het beheer van een institutionele portefeuille?
- bestuurder in een VZW, in de non-profit sector of sociale economie ?
- lid van een adviesraad of bestuur van een pensioenfonds of een paritair fonds?
- betrokken bij het financieel beheer van een school, universiteit of intercommunale?
- op een andere manier betrokken bij een organisatie met een maatschappelijke doelstelling?

In dit geval hebt u inspraak over geld dat institutioneel wordt belegd.

Het **Transitienetwerk Middenveld (TNM)** bundelt de krachten van vakbonden, de milieubeweging, Noord-Zuidorganisaties, sociale organisaties, de culturele sector, alternatieve media en wetenschappers om een sociaal rechtvaardige transitie naar een duurzame samenleving waar te maken.

Overheden, bedrijven en organisaties verwijzen naar de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties en het Klimaatakkoord van Parijs en koppelen daar beleidsobjectieven aan om producten, diensten en productieprocessen te verduurzamen.

Er is echter nog bijzonder weinig maatschappelijk debat over de geldstromen waarop onze economie en samenleving draaien en over de bedrijven en sectoren waarin we ons geld beleggen. Het lijken nog twee aparte werelden, soms met tegenstrijdige doeleinden, die wij vanuit het TNM beter met elkaar in verband willen brengen.

Beleggers – particulieren, overheden, bedrijven of organisaties – maken met elke financiële beslissing ook de maatschappelijke keuze: waar gaat uw geld wel of net niet naartoe?

Beleggingen kunnen dus een sterke hefboom vormen voor een duurzaam en toekomstgericht beleid. Ook u kan daarbij helpen. Bijvoorbeeld door als bestuurder van een organisatie, vzw, sectoraal fonds of een andere instelling de beleggingsportefeuille meer proactief op te volgen en dit niet louter over te laten aan de fondsbeheerder of bank.

Met deze brochure willen we u, als bestuurder en beheerder op weg zetten, zodat u op actieve wijze kan bijdragen aan het duurzaam beheer van het geld van uw organisatie of collectief beheerd fonds.

Fondsen als hefboom voor een sociaal rechtvaardige transitie naar een duurzame samenleving. Maak er werk van!

Dirk Van de Poel

Voorzitter Transitienetwerk Middenveld

1.

WAT U MOET WETEN

Investerings van vandaag bepalen de wereld van morgen.

In onze dagelijkse handelingen maken we keuzes. Vaak onbewust, soms bewust. Doen we het licht uit wanneer we een ruimte verlaten? Kopen we biologisch, lokaal en seizoensgebonden voedsel? Verplaatsen we ons met de fiets, de trein, de auto of het vliegtuig? We weten dat deze keuzes een impact hebben op onze leefwereld. Ook de keuzes die we maken in verband met geld hebben een impact op onze omgeving en op onze toekomst. **Geld is de brandstof van onze economie. De economie bepaalt op haar beurt de wereld waarin we leven.**

Het is nogal tegenstrijdig om kapitaal te beleggen voor de toekomst of de ontwikkeling van de samenleving als dit kapitaal tegelijkertijd bijdraagt aan een onzekere toekomst en samenleving. We beschikken dan later wel over een som geld, maar wat is die nog waard indien onze leefomgeving aangetast is, we meer gezondheidsproblemen hebben en we in een onstabiele wereld leven?

Wat doet het geld dat we toevertrouwen aan banken of fondsbeheerders? Welke bedrijven worden ermee gefinancierd? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat wordt geïnvesteerd in bedrijven die aan bepaalde ethische criteria voldoen? Welke vragen moet u stellen en aan wie?

Met deze brochure willen we u op weg helpen, zodat u **institutioneel geld aan het werk** kunt zetten **voor een duurzame toekomst.**

Duurzaam investeren: wat en waarom?

Het begrip 'duurzaam' wordt veelvuldig gebruikt deze dagen. Zo vaak dat het gevaar bestaat dat we het beu geraken, of betwijfelen of het nog wel iets betekent. Daarom is het misschien goed terug te grijpen naar een vroege basisdefinitie van het begrip.

“Duurzame ontwikkeling is ontwikkeling die aansluit op de behoeften van de huidige bewoners van de aarde zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen”

---

stelde de World Commission on Environment and Development in 1984

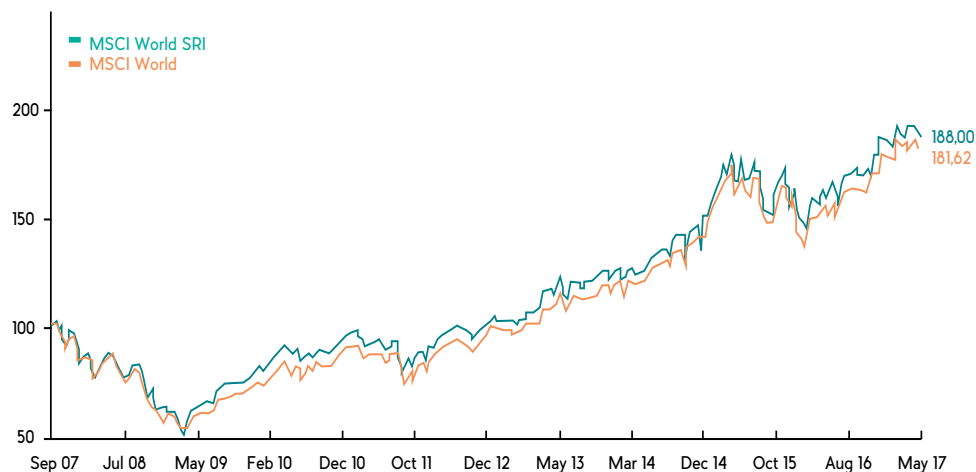
Elke crisis opnieuw leren we dat pure winstmaximalisatie op korte termijn, niet zorgt voor een stabiele en duurzame economie. We weten ook dat de uitstoot van broeikasgassen de klimaatopwarming veroorzaakt die klimatologische schade teweegbrengt zoals overstromingen, stormen en droogtes die op hun beurt ook humanitaire crisissen en instabiliteit creëren. Mislukte oogsten zorgen bijvoorbeeld voor vluchtelingenstromen en gewapende conflicten. **Het is belangrijk dat beleggers dit beseffen en bewuste keuzes maken over de impact die ze willen bereiken voor zichzelf en ook voor de maatschappij in het algemeen.**

Bovendien, bepaalde sectoren die schade toebrengen zoals tabak, wapens, fossiele- of nucleaire energie kunnen misschien in eerste instantie veel rendement opleveren, maar stellen zich wel bloot aan grote risico's, schadeclaims en reputatieverlies. In sommige gevallen is tweederde van de waarde van een bedrijf immaterieel. Een bedreiging hiervan betekent een serieus financieel risico voor de investeerders. Deze sectoren oefenen via lobbying een sterke politieke invloed uit om hun activiteiten te vrijwaren. Door de stijgende bewustwording van de bevolking aanvaardt men echter niet meer dat de nefaste gevolgen van deze sectoren worden afgewimpeld op de maatschappij en voert men steeds meer beperkingen, belastingen en accijnzen in.

Verschillende studies tonen aan dat duurzame investeringen puur financieel even goed presteren qua rendement en stabiel zijn ten opzichte van de klassieke aanpak.

CUMULATIVE INDEX PERFORMANCE - NET RETURNS (EUR) (SEP 2007 - MAY 2017)

Duurzaam ondernemen heeft ook economische voordelen voor de bedrijven zelf.

Bedrijven met een fair personeelsbeleid krijgen minder te maken met stakingen en hebben een hogere productiviteit. Wie zuiniger omspringt met energie en grondstoffen heeft minder kosten. En zoals eerder vermeld lopen bedrijven die vervuilen of mensen uitbuiten een imago-risico en mogelijke juridische of fiscale kosten.

“ESG” (Environmental, social and governance)
 “SRI” (Social Responsible Investment)
 “MVI” (Maatschappelijk Verantwoord Investeren)
 Deze termen worden vaak gebruikt als men spreekt over duurzaam of ethisch ondernemen of beleggen.

De bedoeling is om naast de financiële meerwaarde van duurzaam beleggen die wordt gecreëerd voor de aandeelhouders (**shareholders**), na te gaan welke impact de activiteiten van de gefinancierde onderneming hebben op andere **stakeholders** of belanghebbenden, zoals de werknemers, de lokale bevolking en de samenleving in het algemeen. Maar waarom zijn niet alle portefeuilles dan duurzaam? Vaak is er een tekort aan kennis, ook bij financiële experts. Dat komt enerzijds doordat ethisch beleggen een relatief nieuwe materie is die nog te weinig deel uitmaakt van financiële opleidingen. Anderzijds denken veel klanten hier niet aan of durven ze er niet naar te vragen. Maar informatie vergaren is juist cruciaal.

Opgelet voor “greenwashing” en “window dressing”!

Steeds meer banken en verzekeringsmaatschappijen hebben gemerkt dat er een groeiende interesse en vraag is naar duurzaam financieel beheer. Sommigen pakken graag uit met mooie praatjes en commercials. U moet goed opletten en nagaan in hoeverre deze spelers wel degelijk grondige duurzame criteria toepassen. Sommigen gebruiken dit thema immers als marketingtruc.

Ethische beleggingen zouden de norm moeten zijn, zeker voor institutioneel geld. Een duurzame toekomst is enkel mogelijk als eenieder zijn verantwoordelijkheid neemt.

2.

AAN DE SLAG

Hoe verduurzamen?

Het verduurzamen van investeringen staat anno 2017 op de maatschappelijke agenda. Door druk vanuit NGO's, bezorgdheid om de risico's van investeringen in controversiële bedrijven en een groeiend bewustzijn rond klimaatverandering, zijn er de afgelopen jaren tal van investeringsportefeuilles en financiële producten verduurzaamd, vaak met behulp van financiële experts. Hoe hebben die beheerders en experts dat aangepakt? We sommen hier een aantal strategieën op die een portefeuille kunnen verduurzamen. Meestal wordt een combinatie van deze verschillende strategieën gebruikt. Terwijl vroeger de duurzaamheidsscreening apart van de financiële screening gebeurde, zien we dat steeds meer een geïntegreerd beleid wordt gevoerd.

Uitsluitings- of minimumcriteria hanteren

- Wettelijke verplichting:

De Belgische wetgeving verbiedt investeringen in clusterbommen, anti-persoonsmijnen en wapens met verarmd uranium. Sommige fondsbeheerders bestempelen zichzelf hiermee als duurzaam, maar eigenlijk volgen ze gewoon de wet. De wettelijke uitsluitingslijst is heel beperkt.

- Algemene consensus:

Sommige zaken zijn (nog) niet per se wettelijk verboden, maar zijn toch algemeen aanvaard controversieel te noemen. We denken hier bijvoorbeeld aan de tabak-, alcohol-, gok-, bont- of

pornoindustrie. Nochtans beleggen heel wat fondsen in dit soort activiteiten zonder dat u het weet, zelfs sommige fondsen die zich ethisch noemen.

- Divestment:

In het verleden zijn er verschillende *divestment* campagnes opgezet tegen bijvoorbeeld de tabaksindustrie, bedrijven uit Zuid-Afrika (apartheid) en uit Soedan (Darfoer). Daarbij worden beleggers aangezet bepaalde controversiële investeringen te verwijderen uit hun portefeuille. **Men wil de legitimiteit van bepaalde sectoren aankaarten maar hun ook politieke en financiële invloed ontnemen.**

Er is de laatste jaren een *divestment* beweging rond bedrijven die actief zijn in de fossiele brandstoffen (ontginning en energieopwekking). Uit verschillende wetenschappelijke studies blijkt dat door een stijgende uitstoot van broeikasgassen een verdere opwarming van de aarde ernstige, diepgaande en onomkeerbare gevolgen heeft op onze leefomgeving. In het licht hiervan wordt aangeraden in eerste instantie te desinvesteren uit de steenkoolindustrie, vervolgens uit de petroleum- en tenslotte de aardgasindustrie. Controversiële ontginning zoals teerzanden of schaliegas en -olie zouden uiteraard meteen moeten worden uitgesloten.

In het licht van de recente klimaatakkoorden zal de uitstoot van broeikasgassen en dus de ontginning van fossiele brandstoffen drastisch moeten worden beperkt. Men schat dat

85% van deze reserves onder de grond zou moeten blijven. Deze reserves zijn dan niets meer waard, wat men ook soms 'stranded assets' noemt. Momenteel is de waarde van de bedrijven in deze sector gebaseerd op deze reserves, maar deze zou dus van de ene op de andere dag naar beneden kunnen tuimelen. Men spreekt hier over een 'carbon bubble' of 'koolstofzeepbel'. Blijven investeren in de **fossiele industrie is dus niet alleen uit ecologische overwegingen maar ook uit financiële overwegingen een groot risico.**

- Banksector:

Sommige investeerders verkiezen om niet meer te beleggen in de banksector. Ze vinden dat de link tussen de financiële sector en de reële economie veel te vaag is geworden. Er is ook veel kritiek op het feit dat banken te groot zijn, dat ze nog altijd heel ontransparant handelen en dat er vaak een combinatie is van 'commercial banking' (het goede huisvader bankieren) en 'investment banking' (die speculatie en dus risico's aanmoedigt).

- Nuances en twijfelgevallen:

Sommige keuzes kunnen tot verdere discussie leiden. Wat doen we met biomassa bijvoorbeeld, of bedrijven die genetisch gemanipuleerde gewassen produceren of verwerken? Waar leggen we de lijn in verband met kernenergie en dierenproeven? Bepaalde fondsen sluiten controversiële wapens uit. Maar wat is controversieel? Bedoelt men wapens die wettelijk verboden zijn? Wat doen we met chemische en biologische wapens? Waarom niet alle wapens uitsluiten? Verdere moeilijkheid

is dat er grote industriële bedrijven zijn die bijvoorbeeld actief zijn in de luchtvaartsector, maar daarnaast voor een deel ook wapens produceren. Veel bedrijven zijn al eens in opspraak gekomen. Sluit u die uit? Voor hoe lang? Waar legt u de lijn? Dit is soms een moeilijke oefening. Het is wel belangrijk hier goed over na te denken en weloverwogen te handelen.

Onderschrijven van conventies en normen

Wat zijn de prioriteiten voor uw organisatie? Hecht u meer belang aan mensenrechten, arbeidsrechten of dierenrechten? Is het milieu (en de klimaatopwarming) van belang of eerder gezondheid? Hecht u belang aan transparantie of is de strijd tegen corruptie en belastingontduiking een cruciaal thema?

Een interessante leidraad kunnen de **6 pijlers van Transitienetwerk Middenveld** zijn:

1. Levenskwaliteit waarmaken
2. Economie maatschappelijk inbedden
3. Leven binnen ecologische grenzen
4. Open en creatief samenleven
5. Democratie verdiepen
6. Sociale ongelijkheid afbouwen

Dit zijn alvast relevante thema's bij beleggingsbeslissingen.

Een fonds kan beslissen om bepaalde internationale basisconventies te onderschrijven, zoals de 8 basisconventies van de Internatio-

nale Arbeidsorganisatie (IAO), de Sustainable Development Goals (SDG's) van de VN of de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Men kan zich ook baseren op bepaalde normen van bijvoorbeeld Amnesty International, Transparency International, ISO 26000 (Social responsibility) of EMAS (Eco Management and Audit Scheme).

Kritische 'best in class' selectie maken

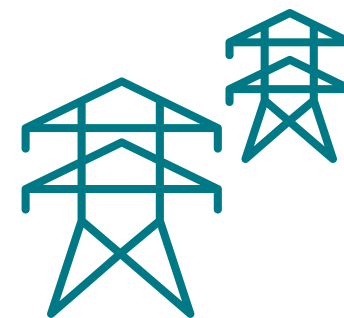
Hier gaat men na welke bedrijven de 'beste leerlingen van de klas' zijn binnen elke sector, volgens ESG (Environmental, Social and Governance) criteria. Voor elke sector worden specifieke risicocriteria gekozen. De scoring wordt meestal gedaan door een extern onderzoeksbureau. Het is natuurlijk belangrijk na te gaan of de aanpak overeenkomt met uw ethische en duurzame keuzes. Men sluit hier geen enkele specifieke sector uit. Sommige fondsbeheerders passen ook striktere regels toe (die slechts de allerbesten selecteren) dan anderen (die enkel de slechtsten uitsluiten).

In dialoog gaan of actief aandeelhouderschap ('engagement')

Door bepaalde bedrijven uit te sluiten, vermijdt u om bepaalde praktijken te financieren. Het niet aankopen van een aandeel kan haar beurskoers beïnvloeden, maar daarom niet de strategische koers van het bedrijf zelf. In plaats van meteen bepaalde bedrijven uit te sluiten, kan een fonds ook het standpunt aannemen van wereldverbeteraar. Door in dialoog te gaan met het bedrijf kan het worden aangespoord op een duurzame manier te

handelen. Als aandeelhouder kan men een bepaalde invloed uitoefenen. Men kan financiële aspecten aankaarten, maar ook ethische aspecten.

De Europese 'Shareholder Rights Directive' erkent de rechten maar ook de plichten van (grote) aandeelhouders om een duurzame langetermijnvisie te vrijwaren in verband met sociale, ecologische en goede bestuursrisico's. Deze dialoog kan uitbesteed worden aan gespecialiseerde organisaties en heet 'proxy voting'. Indien men echter op termijn geen positieve evolutie ziet in het beleid, kan men beslissen om het bedrijf alsnog uit te sluiten.

Investeren met rechtstreekse duurzame impact

Men hoeft niet per se te beleggen via grote beursgenoteerde bedrijven. Men kan ook rechtstreeks lokale en duurzame bedrijven of projecten financieren, bijvoorbeeld in de hernieuwbare energie of in passiefwoningen, al was het voor een deel van de portefeuille. Hiermee heeft u een grote en aantoonbare positieve impact en kan u het lokale en reële economische weefsel ondersteunen.

Maak keuzes en wees ambitieus

Duurzaamheid is geen exacte wetenschap. Elke belegger maakt ethische keuzes. Het belangrijkste is dat u als belegger financiële overwegingen in combinatie met duurzaamheidscriteria toepast. Wilt u zeker zijn dat arbeidsrechten worden gerespecteerd? Of zou u liefst zo lokaal mogelijk willen investeren? Leg, eventueel onder begeleiding van specialisten, linken tussen uw prioriteiten en uw strategie.

Stel een groeipad of stappenplan op. Vaak is het gemakkelijker te beginnen met de investering van nieuwe middelen of met een deel van de portefeuille om dit dan later verder uit te bouwen. Soms is er reeds een aantal duurzame of ethische criteria aanwezig maar kan men de vraag stellen wat nog beter kan.

Misschien zijn de keuzes die u maakt nog niet ideaal. Het financieel systeem steunt nog niet volledig op duurzaam beheer en de markt kent daardoor grenzen. Maar het belangrijkste is dat uw keuzes onderbouwd zijn. Dit maakt transparant erover communiceren een stuk gemakkelijker.

Institutionele beleggers kunnen deze denkoefening intern organiseren via een gespecialiseerd departement. Men kan ook gebruik maken van externe/onafhankelijke adviseurs, een Ethische Raad of Adviescomité. Tenslotte kan men de portefeuille laten certifiëren of labelen door een extern onderzoeksbureau.

Vraag inspraak in het beleid

Zoals eerder vermeld is het niet altijd eenvoudig inzage te krijgen in hoe een beheerder met het toevertrouwde geld omspringt. **Transparantie** is nochtans een **ethisch basisprincipe**. Als betrokkene of opdrachtgever is het niet meer dan normaal dat u weet hoe institutioneel geld wordt belegd.

Meestal wordt het geld van een instelling toevertrouwd aan de Raad van Bestuur. Deze besteedt de dagelijkse opvolging doorgaans uit aan een financieel expert. Dit kan een bank zijn of een verzekeringsmaatschappij.

Er wordt meestal belegd in aandelen van eerder grote en beursgenoteerde bedrijven, staats- en bedrijfsobligaties. Men kan hier rechtstreeks in beleggen, maar men kan ook werken via beleggingsfondsen (BEVEKS) of verzekeringsproducten (zogenaamde Tak21 of Tak23 producten). Gemakshalve spreken we hier over fondsen in het algemeen.

Door aandelen te kopen wordt het fonds aandeelhouder, dus voor een stukje eigenaar van die bedrijven. Fondsen kunnen daardoor een zekere invloed uitoefenen op de strategie van die bedrijven en zo ook de impact van deze bedrijven op onze samenleving mee bepalen. Bijvoorbeeld door de Algemene Vergadering bij te wonen en bepaalde aandeelhoudersresoluties voor te stellen of te stemmen.

Meestal beperkt de investeringsstrategie van een fonds zich tot bepalingen in verband met rendement en risico's. **Als belegger kan u echter ook druk uitoefenen voor een duurzame strategie op lange termijn**, die rekening houdt met meta ESG-criteria (Environmental, Social and Governance).

De verantwoordelijkheden van de Raad van Bestuur kaderen binnen het *'fiduciair beheer'*. Het bestuur heeft de verantwoordelijkheid om het kapitaal te beheren als een goede huisvader. Dat houdt in dat een zeker financieel rendement wordt behaald maar ook dat bepaalde risico's onder controle worden gehouden. Zoals eerder werd besproken, kunnen investeringen in onethische sectoren grotere risico's met zich meebrengen.

Bij de uitbesteding van het dagelijks beheer stelt de Raad van Bestuur een **beheersmandaat** op, ook *'Statement of Investment Principles'* (SIP) genoemd, waarin een investeringsstrategie vervat zit. Men kan hier dus een beleggingsbeleid op maat opstellen. Meestal spreekt men over financiële- en risicoaspecten, maar daar kunnen ook ethische en duurzame criteria in staan.

Steeds meer fondsen gaan in dialoog met hun leden, via bijvoorbeeld de volgende initiatieven:

- Een jaarlijkse **Algemene Vergadering** van de deelnemers waar de resultaten en strategie worden toegelicht en waar de leden vragen kunnen stellen.
- Het fonds kan ook een **enquête** organiseren bij de deelnemers over **ethische**

kwesties.

- Tenslotte kan ze ook vertegenwoordigers van leden in de Raad van Bestuur of overlegorgaan toestaan, die kunnen **toezien** op een **maatschappelijk verantwoord beheer** van het geld.

Eis inzage in het beleid

In hoeverre werkt uw fondsbeheerder transparant? Ga na welke informatie publiekelijk beschikbaar is, bijvoorbeeld op een website, of in periodische communicatie naar de leden. Indien deze niet voorhanden is, kan u eisen dat deze ter beschikking worden gesteld en indien nodig, dat deze wordt ontwikkeld. Het Global Reporting Initiative heeft normen ontwikkeld waaraan het maatschappelijk verslag kan voldoen.

Hierbij vindt u concrete vragen die u kan stellen aan uw fondsbeheerder:

- Vraag een volledige en **gedetailleerde lijst** van investeringen binnen het fonds te bekomen.
- Geeft de fondsbeheerder aan of en welke **duurzaamheidsstrategie(ën)** hij hanteert (zie hoger)? Zijn deze van toepassing op de volledige portefeuille of slechts op een deel van de portefeuille?
- Is er een **duurzaamheidscreening of -selectie** en hoe vaak wordt deze geëvalueerd?
- Is de instelling ISO-26000 of EMAS **compliant**?
- Is er een **'Maatschappelijk Jaarverslag'** of een 'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemingsbeleid'?
- Wordt de **ecologische voetafdruk** van

het fonds berekend, met daarbij horende doelstellingen tot vermindering?

- Worden bepaalde **internationale normen** onderschreven? Werden deze gescreend door een externe organisatie?
- Is er binnen de instelling een interne dienst of externe/onafhankelijke adviseur,

Ethische Raad of Adviescomité?

- Is er een overzicht van de **stemmingen rond controversiële thema's** waaraan het fonds heeft deelgenomen, met een rechtvaardiging hierover?
- Zijn er gedetailleerde rapporten over '**engagement**'? Op welke manier is het fonds in dialoog gegaan met de bedrijven? Wat zijn de doelstellingen en in hoeverre heeft men een verandering gemerkt in de aanpak van het bedrijf?

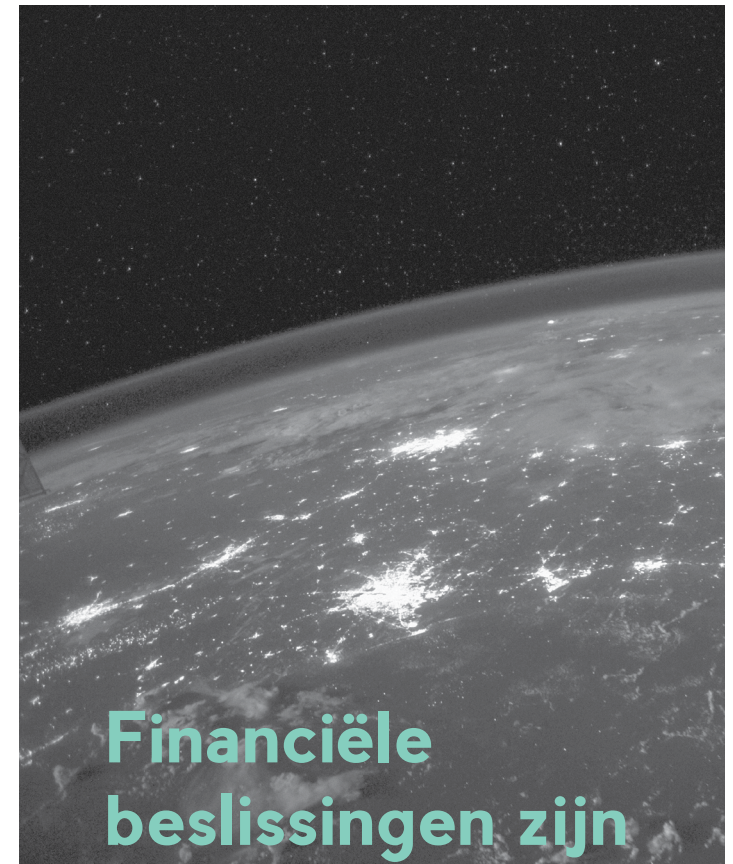
- Ze moeten de "milieu-, sociale en governance-risico's met betrekking tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan in kaart brengen... en hierover informatie verschaffen aan bestaande en toekomstige deelnemers".

Pensioenfondsen kunnen dus financieel rendement niet langer als excuus gebruiken om niet duurzaam te beleggen. Er is een wettelijke garantie ingebouwd dat een om milieuredenen verantwoorde investeringsstrategie niet voor de rechter kan gedaagd worden, als die investering minder zou opbrengen dan een sociaal- of milieuvriendelijke investering. Deze richtlijn moet binnen de twee jaar worden ingevoerd en zou op termijn van toepassing zijn op de 3.300 miljard euro die momenteel in Europese pensioenfondsen zit.

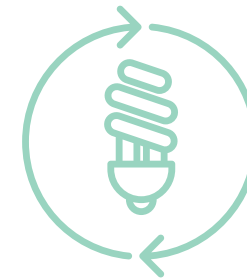

Eind 2016 werd de Europese richtlijn IORP II goedgekeurd die **pensioenfondsen verplicht om in hun beleggingsbeleid transparant te communiceren over duurzaamheid.**

- De richtlijn stelt: "Binnen de 'prudent person'-regel staan de lidstaten pensioenfondsen toe om rekening te houden met het mogelijke langetermijneffect van beleggingsbeslissingen op milieu-, sociale en governancefactoren."

Financiële beslissingen zijn maatschappelijke keuzes

3.

IN DE PRAKTIJK

Enkele vaak gehoorde uitvluchten en tegenargumenten

Wanneer u met uw bezorgdheden rond de duurzaamheid van investeringen aanklopt bij een fondsbeheerder, zal de reactie wel eens negatief of terughoudend zijn.

Houd er rekening mee dat dit nieuwe materie is waar deze mensen mogelijk slechts een beperkte kennis over beschikken, zelfs financiële experts. De meeste beheerders zijn verre van pioniers. Ze hebben vaak een grote spreidingsdrang, overwegend geleid door risico-aversie. De ervaring leert dat er dikwijls standaard tegenargumenten worden gegeven. Gelukkig zijn die in de meeste gevallen gemakkelijk te weerleggen. Hier enkele veelgehoorde voorbeelden.

“We vertrouwen het beheer van het geld toe aan financiële experts die hierover een uitgebreide ervaring hebben en een licentie hebben ontvangen van het FSMA. Zij kunnen het beste oordelen hoe het geld belegd moet worden.”

☞ Het dagelijks beheer van het fonds wordt inderdaad toevertrouwd aan ervaren fondsbeheerders, maar het is aan de Raad van Bestuur van het fonds om de strategische keuzes te maken en niet alleen de financiële maar ook de ethische spelregels te bepalen.

“We moeten handelen in het belang van al onze leden. Zij vragen nu eenmaal dat hun geld veilig wordt belegd en rendeert. We kunnen geen rekening houden met de voorkeur van individuele leden.”

☞ Steeds meer beheerders geven inzage en inspraak over de manier waarop het fonds belegd wordt, door bijvoorbeeld een overzicht van de portefeuille te delen en door enquêtes te organiseren over strategische en ethische keuzes.

“We hebben een wettelijke verplichting om het kapitaal voor onze leden te maximaliseren. Duurzaam beleggen brengt nu eenmaal minder op.”

☞ In 2015 werd een ambitieuze meta-analyse van 2000 studies gepubliceerd in het Journal of Sustainable Finance and Investment. De auteurs concluderen dat de opbrengst van beleggen volgens ESG criteria op lange termijn even hoog of hoger is dan wanneer hiermee géén rekening wordt gehouden. Bovendien blijkt de portefeuille stabiel.

“Het is voor goed risicobeheer belangrijk om zo groot mogelijke spreiding te handhaven. Uitsluitingscriteria die ertoe leiden dat het aantal investeringsmogelijkheden vermindert, maken de investering potentieel meer risicovol.”

☞ Of met andere woorden “ons beleggingsuniversum moet voldoende gediversifieerd blijven, dus kunnen we niet anders dan klimaatverandering en moderne slavernij financieren”. Grote studies over de toepassing van ESG criteria (Environmental, Social and Corporate Governance) tonen het tegendeel.

Enkele goede voorbeelden en inspiratie

Het beste argument voor verduurzaming is de praktijk: er zijn internationale voorbeelden van fondsen die succesvol verduurzamen.

ABP, het Nederlands pensioenfonds van de overheids- en onderwijssector heeft tegen 2020 als doelstelling de CO₂-voetafdruk van haar hele aandelenportefeuille met 25% te verlagen. Ze wenst ook een verdubbeling van de beleggingen met een hoge duurzaamheidswaarde waaronder een toename van beleggingen in hernieuwbare energienaar 5 miljard euro en meer beleggingen in onderwijsvastgoed en communicatie-infrastructuur. De bedrijven waarin ze belegt moeten een mensenrechtenbeleid publiceren en zorgen voor veilige werkomstandigheden in de hele productieketen.

Het **Noors pensioenfonds**, het grootste pensioenfonds ter wereld, heeft in 2015 beslist om alle aandelen van bedrijven die minstens 30% van hun omzet uit steenkoolactiviteiten halen te verkopen. Daarnaast sluit ze een hele reeks andere controversiële sectoren ook uit.

In **België** zijn er bijna geen voorbeelden van institutionele portefeuilles die ambitieuze duurzaamheidscriteria hanteren. Toch zijn er een paar recente initiatieven. **FairFin** heeft gemerkt dat er momenteel geen enkel duurzaam pensioenfonds bestaat voor de zorgsector, en heeft daarom een project opgestart om een bestaande pensioenfonds aan te zetten om te verduurzamen of indien nodig een nieuw duurzaam pensioenfonds op te starten. Meer informatie op www.duurzaam-pensioen.be

U kan ook inspiratie vinden bij verschillende organisaties die rond dit thema reeds werken:

- **Triodos Bank** (www.triodos.be) heeft voor haar investeringskeuzes een reeks positieve en negatieve criteria opgesteld die brede en strikte ethische keuzes maken.

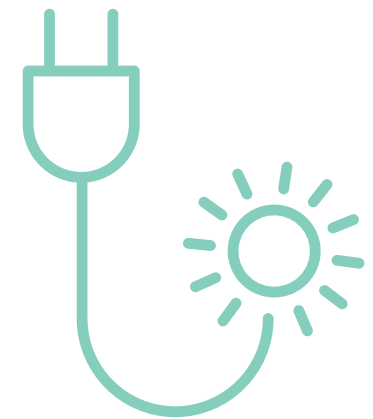
- **Forum Ethibel** (www.forumethibel.org) stelt voor haar Ethibel Label eveneens een aantal uitsluitings- en positieve criteria op.

- Indien uw organisatie lid is van **The Shift** (www.theshift.be), een duurzaamheidsnetwerk van Belgische ondernemingen en ngo's, hebt u een bijkomende troef in handen. De leden van The Shift verbinden zich namelijk op de toepassing van de sommige Sustainable Development Goals (SDG's) van de VN. Dit zijn internationaal bepaalde targets voor duurzame ontwikkeling die voortbouwen op de Millennium ontwikkelingsdoelen en bieden alle maatschappelijke actoren een kader om mee te werken aan een duurzamere samen-

leving en economie. Men kan in dit kader de bedrijven wijzen op de link tussen de SDG's en de investeringskeuzes die ze maken.

- **FairFin** (www.fairfin.be) coördineert de website www.bankwijzer.be waar banken op verschillende ethische en duurzaamheidscriteria worden beoordeeld. FairFin heeft in het kader van campagne voor de verduurzaming van de **pensioenfondsen van de zorgsector** en heeft in dit kader eveneens een reeks minimumcriteria opgesteld. FairFin maakt deel uit van de Klimaatcoalitie die recent een onderzoek heeft uitgebracht over en campagne voert rond *divestment* uit fossiele brandstoffen: www.bankroute.be.

Tenslotte kan u op de website www.fairfinlab.be inspiratie opdoen voor rechtstreekse investeringen in duurzame coöperaties.

Hierbij sommen we nog even de stappen op naar de verduurzaming van institutioneel geld:

Stap 1: Bepaal eerst zelf hoe duurzaam uw organisatie wenst te beleggen.

Stap 2: Bekijk in detail hoe de huidige portefeuille belegd wordt.

Stap 3: Geef uw fondsbeheerder duidelijke criteria mee (via een duurzaam beleidsmandaat).

Stap 4: Stel concrete vragen aan uw fondsbeheerder.

Stap 5: Verhoog uw ambitieniveau. Wat is de volgende stap?

Stap 6: Laat u niet vangen door promopraatjes. Vraag door!

Wenst u meer informatie of hebt u vragen in verband met uw specifieke situatie?

Neem gerust contact op met FairFin, een vzw die mensen en organisaties aanzet anders om te gaan met geldzaken en deze brochure heeft opgesteld in opdracht van Transitienetwerk Middenveld.

www.fairfin.be

info@fairfin.be

+32 2 201 07 70

Voor advies en technische ondersteuning kan u terecht bij Forum Ethibel.

www.forumethibel.org

info@ethibel.org

+32 2 206 11 11

Op www.transitienetwerkmiddenveld.be vindt u deze brochure online terug waar u kan doorklikken op links voor meer achtergrondinformatie.

